

ամբողջ Անգլիայի զայրոյթը Գերմանիայի և Վիլհելմի կայսրի դէմ: Հասարակութեան և մամուլի մէջ այժմ խօսակցութեան միակ առարկան Վիլհելմի հեռագիրն է, որը համարում են ամբողջ անգլիական ազգի վերաւորանք: Մամուլը մինչև այժմ չէր տեսնված խիստ և անըզարգաւարի լեզու է բանեցնում և յարձակումներ է գործում Գերմանիայի և Վիլհելմի կայսրի դէմ:

Ի հարկէ, նոյն զրամով վճարում է Անգլիային և գերմանական մամուլը, որի ներկայացուցիչներն են ահա ինչ է գրում:—

«Բրիտանական առիւծը մռնչում է, բայց այդ ստոր կենդանին չէ համարձակում կրծի: Նա ստորկաբար սողում է՝ հէնց որ լսում է մարտիկ շատաչիւնը»:

Յուզմունքը և զայրոյթը Անգլիայում հասել է մինչև այնտեղ, որ Լոնդոնի կրթիչներն այն անդամները, որոնք Վիլհելմի կայսրը անկամ է զրկած՝ պահանջում են ջնջել նրա անունը անդամների ցուցակից:

Թէ ինչով կը վերջանայ եւրօպական երկու մեծ, կուլտուրական և ցեղակից աղբիւրի մէջ այս ընդհարումը, այդ ի հարկէ, ցոյց կը տալ մօտիկ ապագան. բայց չէ կարելի չը նկատել, որ Անգլիան, եթէ այսօր ամբողջ եւրօպայում կղզեացած է և ոչ մի դաշնակից չունի, դրա պատճառը մասամբ նրա եռասէր և շահախնդիր քաղաքականութիւնն է, որը արտայայտվեց և հայոց հարցում:

Քաղաքակրթութեան և խաղաղութեան ընդհանուր շահերի համար ցանկալի էր սակայն, որ այդ ընդհարումը իր լուծումը ստանար խաղաղասիրական շաղկով և անօգուտ արեւահեղութեան պատճառ չը դառնար երկու բրիտանեայ և կուլտուրական երկիրների մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԵՐԼԻՆԷՆԻ ԱՍՏՂԸ

Հազար ութ հարիւր իննսուն և հինգ տարի առաջ, Հրէաստանի մի խալ անկիւնում, կատարվեց այն իրողութիւնը, որին դարերով սպասում էր մարդկութիւնը: Գնվեց հրաշալի մանուկը, որ յետագային տիեզերական պատմութիւնը և հարկաւոր միլիոնների համար նոր կենսաբան հաստատեց:

Բեթլեհէմի անշուք մուտրի վրա վայելող աստղը, որ աւետում էր զարուստ անշուքութեան մէջ քարացած Հրէաստանին երկնային խաղաղութիւն և երջանկութիւն՝ այնքան անթիւ մեծ ու փոքր աշխարհների հարկեօնները և ամեն տեղ հրաշքներ գործեց. հալածեց կոպիտ տարբարակութեան խաւարը, արձակեց մարդկութեան կառկապած ձեռքերը և նրան յանձնեց իր վերսնի, նախնական խորհուրդը—մշակել տառապարկական նահանգ զարծաւ և մնաց այդպէս մինչև մակեդոնական նուաճումը: Ալէքսանդր Մեծի մահից յետոյ մենք գտնում ենք այդ երկրում դարձեալ անկախ աւատական իշխանութիւնների մի ամբողջ շարք: Աւելորդ չէ նկատել, որ Պարսկաստանում բոլոր ազգերը բաժանված էին արիւնքի և անարիւնքի:

Այն հասկացողութիւնը, որ մենք ունենք նահանգի, իբրև պետական ամբողջութեան վարչական մի միութեան մասին, այստեղ յարմարվում է միայն անարկական երկիրներին: Արիւնքը, որոնց թուով հաշուում էին և հայերին, կազմում էին միշտ համայնքների կամ դասակարգների մի աղատ միաբանութիւն, որոնք ընտրում էին իրանց համար մի ընդհանուր վեհապետ—պարագուլ և յետոյ ենթարկվում էին նրա իշխանութեան: Երբ պարսկական արիւնքը տեսան մարդկանց կառավարութեան թուլութիւնը, ներանդ իրանց պարագուլն ընտրեցին մէջակցան իշխաններին Արշակունեաց ցեղին և թօթափեցին օտար լուծը: Այդ հիման վրա Հայաստանում հաստատվեց Արշակունեաց հարստութիւնը: Բայց, ընդհանրապէս, այդ ժամանակ Հայաստանի թագաւորները շատ չուէին դեր էին կատարում: Նրանք խաղաղ էին հոգի նախարարների (ֆէոդալ) ձեռքում, և, ինչպէս երևում է, շատ քիչ ժողովրդականութիւն էին վայելում երկրում: Դրանով և բացատրվում է այն հեշտութիւնը, որով այդ ժամանակ կատարվում էին հոռու աշխատանքներ և պարսկների արշաւանքները Հայաստանում:

պանդների հայրենիք դարձած հողը և ազատ հոգու, անկախ մտքի զօրութեամբ հրաշակեցին նրանից մի փառաւոր, ծաղկած աշխարհ:

Հրաշալի մանուկը իր պարզ, վճիտ վարդապետութեամբ վեհագոյն սկզբունքներ հիմնեց: Նա ոչնչացրեց քարացող ծիսականութիւնը, ձեռնարկեց քաղաքացիական կրթութեան, որ կոտորների վրա կուրծք էր ծեծում Աստուծու և աստուծային անունով, իսկ տանը, լոնդոնային, կատարում էր ամբողջութեան բոլոր օճիւնները: Նա մեծարեց կենդանի, իրական գործը, որ մարդու երջանկութեան համար է կատարվում, նա բարձրացրեց մարդկային անհատի նշանակութիւնը, իրաւունքները և հասկացրեց աշխարհին, որ ոչ տաճարները, ոչ շէնքերը, ոչ ծիսական օրէնքի պաշտօնեութիւնը չեն կարող երբեք փոխարինել այն երկնային գործը, որ նա բերել է իր հետ աշխարհ և յանձնում է մարդկութեան:—Նա ինքն էր որ ծաղկում էր հրէաների տաճարին պարծենկոտութիւնը և ցոյց տալով տաճարը, ասում էր. «Ես երբեք չեմ փոխ իմ միայն: Իսկ երբ հրէան պարծենում էր իր հայրերի անունով՝ նա ասում էր, թէ աստիճանի հայրերի արածները մայր օրդիւնների փրկութեան չեն ծառայի:

Աւելիք դուք մի բաժակ ցուրտ ջուր ձեր փոքր եղբորը տալու համար: Կարող եք ցուր լուծել ձեր օրհններից մէկը, որպէս զի կարօտ մարդը քաղցածութիւնից չը մեռնի:

Փարիսեցիական բարոյականութիւնը, նա, որ ամեն արատ և ամեն կեղտ հեշտութեամբ սըրբում էր ծիսական արարողութիւններով, չէր կարողանում պատասխանել այդ համեստ, պարզ հարցերին: Պատմաճանաչների, տիւրքաների, նախնական աւանդութիւնների տակ սքողված մարդակերութիւնը խուսափում էր այդպիսի ակնհայտներից:

Եւ այդ պատճառով նա, որ դալիս էր Բեթլեհէմի մուտրից, պարզեց իր կոշտը—կոշտ և կրակ գցել մարդկութեան մէջ, մինչև որ կը հաստատվի յաւիտեական ճշմարտութիւնը:

Նա ինքը եղաւ այդ ահլի կուր աստղին զոհը: Եւ նրանից յետոյ, երկար դարերի ընթացքում, դեռ չարունակվեց հողը և կուրը: Առաջ կան բաղնաթիւ եկեղեցիներ, որոնցից իրաքանչիւրը իր աստծոյն բացատրութիւնները տըւեց քրիստոնէական վարդապետութեան: Դարերի ընթացքում աղբիւրի միայն ու բաղնաթիւն այն էր, որ աւելի մօտիկ լինելու այդ վարդապետութեան, աւելի ձիւղ ըմբռնէ նրա հաւիտեականութիւնը:

Չեղ ընդհանուր պատմութիւնը ցոյց է տալիս, թէ ինչպէս և ինչպէս կատարվեցան աշխարհի վրա մարդկային այդ բաղնաթիւ իրադրութեան համար: Իսկ այժմ:

Որքան գեղեցիկ, որքան չքնաղ յիշողութիւններ է ծնեցնում մեր մտքի մէջ Մանուկի տնը: Բեթլեհէմի սրանչիլ աստղը, մուտը, հովիտները:

Գրիտատի ծննդեան Գրքը դարձւում Պարսկաստանում տեղի ունեցաւ յեղափոխութիւն: Չուտ պարսկական մի հարստութիւն, Ասանանը, գրաւեց երկիրը, իսկ Արշակունիներին ամեն տեղից վտարում էին կամ կոտորում: զրա հետ միասին իբրև պետական կրօն հրատարակվեց զրադաշտութիւնը, որ այդ ժամանակ զարգացել էր Պարսից ծոցի մօտ և այդտեղից էլ սկսել էր իր շարժումը: Հայ Արշակունիները վճեցին իրանց ազգականների վրէժն առնել, և հայոց թագաւոր խոսրովը սրով և հրով ոտնախնայ արաւ Պարսկաստանը, օգուտ քաղելով այդտեղ տիրող խռովութիւններից: Սակայն որովհետեւ նրա ձեռնարկութիւնը անձնական գործ էր և ոչ ազգային՝ ուստի և ոչ մի աղօղութիւն չունեցաւ, և խոսրովի մահից յետոյ, որ սպանվեց մի հայրենասէր պարսիկ ձեռքով, Հայաստանը նորից մըտաւ պարսկական թագաւորութեան կազմութեան մէջ:

Բայց այդ տեսակ վիճակը նպաստաւոր չէր Հռոմի շահերին: Հռոմէական կայսր Գիոկլէտիսն ուսում հրաւիրեց գտնել հայ Արշակունեաց ցեղին մի իշխան, Տրդատին, առեց նրան զօրք և սպանեց նրան Հայաստանի թագաւոր:

Այդ միջոցին հայ նախարարներին ևս դուր չէր զալիս Պարսկաստանի երկաթէ լուծը, և նրանք բոլորը նոր իշխանի կողմը բռնեցին: Այդ հանգամանքի շնորհով, Տրդատը կարողացաւ կազմել Հայաստանից մի առանձին տէրութիւն՝ հռոմէական հովանաւորութեան ներքոյ: Երբ Կոստանդին

ըր, աստուածային մանուկի աղքատիկ պարուրները, այն գիւղական պարզ, նահապետական միջնաւայրը, ուր լոյսը աշխարհ եկաւ: Տօնը գեղեցիկ է, նա յոյսերի վերածնութիւնն է, նա մանուկ քրիստոնէութեան արշաւան է: Մենք մտքով կանգնած ենք համաշխարհային վերանորոգութեան սկզբում, հիանում, հրճվում ենք, որովհետեւ գիտենք, թէ ինչ մեծ, հսկայական հասակ է քայել մուտրի մէջ դրած այդ մանուկ գործը:

Բայց մի վայրկեան է հարկաւոր մեզ այդ հոգեկան ցնձուկներին մէջ. այդ վայրկեանը ինքը, մուտրի մանուկն է հուշակէ վրկարար: Մտածենք մի վայրկեան. ո՞վ էր նա, ինչ էր ասում և մենք ինչ ենք անում:

Թող կենաք, մեր կենաքը պատասխանէ այդ հարցերին: Թող նա ցոյց տայ, թէ ուր է մի բաժակ ցուրտ ջուրը, թող նա գտնէ, թէ որ ձեռք, որ ծիսական կանօնը լուծվեց՝ մարդու արժանապատուութիւնը բարձր և բարձր պահելու համար:

ԲԱՆՏԱՅԻՆ ԲԵՅՈՐՈՒՐ

Անցեալ տարի, դեկտեմբերի 13-ին, տեղի ունեցաւ մի վերին աստիճանի նշանաւոր և համակերել կարգադրութիւն: Բարձրագոյն հրամանով բանտային կառավարութեան գործը ներքին գործերի մինիստրութեան իրաւասութիւնից յանձնվեց արքայազատութեան մինիստրութեան:

Արքայազատութեան և քրէական պատմի գլխաւոր նպատակը միայն այն չէ, որ պատուարի հասարակութիւնը չարագործներից և վատի ներքինց ամուր բանտարկուի, ոչ, նրա ամենապիտան իրողութեան է—պատուարել հասարակութիւնը յանցաւոր և վտանգաւոր անդամներից, և մի և նոյն ժամանակ բարոյապէս ուղղել այդ յանցաւորներին: Պատիժը պէտք է ոչ թէ վախեցնէ, ժամանակաւոր կերպով դուրս չարագործին, այլ բարոյապէս վերածննէ նրան, ուղղէ և արմատախիլ անէ նրա միջին բարոյը չար հակմունքը: Սահմանեցեք ամենախիստ պատիժներ, փակեցեք յանցաւորներին ամենախիստ պատիժներ, փակեցեք յանցաւորներին ամենախիստ պատիժներ, բանտարկում, չըջարկեցեք նրանց բարձր պարագիւրով և աշխուրջ պահպաններով. բայց ի՞նչ յանցաւորը, իր պատիժը կրելուց յետոյ, դուրս կը գալ բանտից առաջնայ պէս բարոյապէս փչացած, չարացած և իջնաձեւ հասարակութեան մէջ դառնացած, իր առաջնայ յանցաւոր հակմունքով միթէ կարելի է ասել, թէ քրէական պատիժները կատարել են իրանց գործը և երաշխաւորել հասարակութեան ապահովութիւնը:

Փորձը ցոյց է տալիս, որ ամենախիստ պատիժները անգոր են պատուարել հասարակութիւնը վտանգից, որովհետեւ չը նայելով նրանց, քե-

նա Մեծը քրիստոնէութիւնը տիրապետող կրօն հրատարակեց իր կայսրութեան մէջ՝ Տրդատը հետեց նրա օրինակին: Սակայն թագաւորութեան գոյութիւնը այն ձեռով, որի մէջ նրան գտաւ Տրդատը, անհաւանք էր, մանաւանդ քան որ հոգի պարսկաստանը զրալի էր նրան: Ամբողջ երկիրը ներկայացնում էր անկախ նախարարական տիրապետութիւնների մի շարք, որոնք ինքնագլուխ կերպով դատում և կարգադրում էին քաղաքները մի և նոյն նախարարներից կախումն ունէին, թագաւորը չուէր ոչ զօրք, ոչ դրամ: Տրդատը փորձեց դիմել նոր կաթողիկոսի օգնութեան, բայց գրանցեց ոչ մի բան դուրս չեկաւ, միայն աղիւսակաւութիւնը աւելի զայրացաւ և ինքն թագաւորը զուարթեցին զոհ գնաց: Նրա յաջորդները, զանկէւլ արդէն վարձկան գործի վրա, որոնք գտնվում էին Մամիկոնյան ազգի բնիկ սարապետների հրամանատարութեան ներքոյ, սկսեցին մի յամառ կռիւ նախարարների դէմ:

Այն ժամանակվայ բարբերի կողմութեան չը նորհիւ, այդ կռիւն թագաւորների կողմից առաջ էր տարվում ամենակ անդիմութիւններից մի հանգամանք, որ զինուորացի նրանց դէմ և հոգեւորականութիւնը, որ ազգականութիւնով կապված էր այդ նախարարական ցեղերի հետ: Այն ժամանակ նախարարները դիմեցին Պարսկաստանի օգնութեան և առաջ բերին պարսկական աւերիչ արշաւանքների մի ամբողջ շարք: Հայոց թագաւորներից մինը Արշակ II-ը, տեսնելով որ

ցիտիվիտաների և յանցանքների թիւը օր ըստ օրէ աճում է: Պարզ է ուրեմն, որ հասարակութեան ապահովութիւնը պահանջում է, որ բանտարկում, պատմի կազմակերպութեան գործի մէջ, գլխաւոր ուղղութիւնը դարձնի յանցաւորների բարոյական ուղղութեան վրա: Պէտք է բանտերը և նրանց մէջ սահմանված պատիժները այնպէս կազմակերպված լինեն, որ յանցաւորների վրա բարոյապէս ներգործեն, աղղեն նրանց, և յանցաւորները, բանտերից դուրս գալով՝ նորից վերադառնան հասարակութեան ծոցը, իբրև պիտանի և օգտակար անդամներ:

Բոլոր քաղաքակրթիկ երկիրներում բանտերի կազմակերպութիւնը ձգտում է իրագործել այդ կարեւոր նպատակը, մի նպատակ, որից չէ չեղվել և Ալէքսանդր II-ի գծադրած դատաստանական բեֆօրմը:

Սակայն այդ նպատակի իրագործումը դժուար էր՝ մինչդեռ բանտերի կառավարութեան գործը գտնվում էր ներքին գործերի մինիստրութեան ձեռքում: Միակ ձեռնհաս հաստատութիւնը, որ ընդունակ է և կարող բանտային գործը օրինաւորութեան և մարդասիրութեան ցանկալի հիմունքների վրա դնել—արքայազատութեան մինիստրութիւնն է: Նա ունի և աւելի ազատ ժամանակ և աւելի հաւաքութիւն՝ մօտ կերպով զբաղվելու բանտերի գործով, վարելու բանտերի կառավարութիւնը կրկնված ուսեալ, հետեապէս և աւելի օրինապահ ու մարդասէր իրաւաբանների ձեռքով, և այդպիսով իրագործելու այն վեհ հպատակը, որին ձգտում է արքայազատութիւնը և նրա սահմանած քրէական պատիժը—բարոյապէս ուղղել յանցաւորին և վերադարձնել նրան հասարակութեան թիւին: Իբրև պիտանի և օգտակար անդամ, և ոչ իբրև դառնացած, անուղղելի չարագործ:

Հ. Ա.

ԱՐԺԱՆԻ ՅԱՐԱՆԻ

Այն ընդհանուր շահանքաւոր և ետափրական ձգտումները, որոնցով համարվում է մեր ժամանակի և րօպական գրականութեան և պարբերական մամուլի մեծ մասը, առաջ են բերել մի ընդհանուր անկում գրական վաղ ու բարձր ու էթիկային: Սովորական երևոյթներ են դարձել այնպիսի դէպքեր, երբ գրականութեան ու մամուլի իսկական կոչման հետ ոչ մի ներքին կապ չունեցող անձինք, զբաղմունքների և մամուլի հարստահարիչներ, հարստամուկ են այդ գրականութեան հաշուով հարիւր հազարներ են վաստակում, փառաւոր յօդուհանների են արժանաւորում, իսկ բուն գրական գործիչները, մաքի և զրչի մշակները, իսկական կոչում ունեցող հրապարակագիտները և գրողները մնում են աղքատութեան մէջ, հազիւ կարողանում են պահպանել իրանց գոյութիւնը և շատ անգամ նրանց արդիւնաւէտ գործունէութեան յօդուհանների ան-

այդ աղէտներին վերջ չը կայ՝ մոռանց հիմնել մի քանի այնպիսի քաղաքներ, որոնք ոչնչով կապված չը լինեն նախարարների հետ, բնակված լինեն նրանց թշնամի ազգաբնակիչներով, որպէս զի այդ նոր քաղաքների բնակիչների օգնութեամբ վաղի գոռոզ և ամբարտաւան աղանակաւորութիւնը:

Այդ նպատակով նա դիմեց մոռացված, տանջված գիւղական ազգաբնակիչների և հիմնեց մի այդպիսի քաղաք, բնակեցնելով այնտեղ թափառաշրջիկներ, պարտականներ և այլն, բայց նախարարները քանդեցին այդ քաղաքը և դրանից յետոյ մասնեցին Արշակին պարսից ձեռքը: Պարսկաստանում նրան բանտարկեցին խուժաստանի ամրոցներից մէկում, իբրև պետական յանցաւոր: Այն ժամանակ հայ հայրենասէրներից մինը, կամենալով ազատել ամբոխից սիրված, ժողովրդական թագաւորին, մի կերպ մըտաւ բանտը, բայց հայոց թագաւորը մեղամարձութեան բօլեւում, անձնասպան եղաւ իր հաւատարիմ ծառայի ներկայութեամբ:

Արշակի յաջորդները, վերջապէս ուժասպառ եղան այդ իրանց ուժից բարձր կուր մէջ, և Հայաստանը Գրք դարի վերջում բաժանվեց Բիւզանդիայի և Պարսկաստանի մէջ: Միայն քրիստոնէութիւնը կարողացաւ ամուր հիմն գցել երկրում և յետոյ էլ Հայաստանի փրկութեան և ինքնուրոյնութեան գլխաւոր դրաւականը դարձաւ:

(Կը շարունակվի)

ցնում են անհատներին հասարակական կողմից և նոյն իսկ համեստ կերպով էլ չեն տոնվում։ Այդ է պատճառը, որ ամեն անգամ, երբ մի խաղական մարի մշակի, մի տաղանդի տրվում է հասարակական յարգանք, երբ նրա գործունեությունը արժանապատիվ է գնահատվում է՝ այդ հաղաթիվը երեկոյն ուրախութեամբ լցնում է գրականության և մամուլի ճշմարիտ և անկեղծ բարեկամների սրտերը։

Այդ տեսակ հաղաթիվները երեկոյններից մինն են այն յոթը համապատասխան ամսականներին է, որի մասին հաղորդել ենք «Մշակում» և որը կատարվեց Մոսկվայում, դեկտեմբերի 3-ին։

Մոսկվայի ուսումնական և գրական աշխարհը այդ օրը տոնեց Մոսկվայի համալսարանի պրոֆեսոր Ալեքսանդր Խլիսինի Չուպրովի գիտական, հրատարակչական և հասարակական գործունեության քառասունամյակը։ Նրա քաղաքատնտեսական աշխատությունները վաղուց հռչակ են ստացել, իսկ նրա հումանիտարական (մարդասիրական) ուղղությունը հանրաժանությամբ է նա շարունակ ուսումնասիրում էր ժողովրդական կենսաբան և ուղղորդ էր նրա պահանջներին։ Նա Գրաստիկով չըջանի փառաբանող անսովորականների շարունակողն է, և այդ պատճառով մեծ համակրություն է վայելում ուսուցիչ լուսավոր և ազատամիտ հասարակությանը մէջ։

Ինչպես հաղորդում են Մոսկվայի լրագրողները՝ յոթը համալսարանի ուղղությունը Մոսկվայի, Պետերբուրգի, Խարկովի, Վիբլի, Օդեսայի համալսարաններին պրոֆեսորները, դեմոստրանտներ, մամուլի ներկայացուցիչները, Մոսկվայի համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտետի ուսանողները, գիւղատնտեսական ինստիտուտի ուսանողները և այլն։ Ուսանողների նախաձեռնությամբ միտք է յղացել փող ժողովել և Չուպրովի անունով թոշակաւոր պահել Մոսկվայի համալսարանում։ Գեկտեմբերի 3-ին ինչպիսի յոթը համալսարանի տրված ճաշի ժամանակ, հաւաքվել է արդէն մօտ 10,000 բուրգի։

Այսպիսի յոթը համալսարանի տոնախմբություն են ոչ միայն յոթը համալսարան, այլ և գիտություն և գրականություն համար։

S.

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՆԱՆԻՑ

Գեկտեմբերի 25-ին

Մի ամսից ի վեր քաղաքում գտնվում է ժամանակակից նախնական դաստիարակչություն, որը դասում է մարդաստան և այլ քրեական յանցանքներին։ Գրան աւելացաւ և գիտութեան դաստիարակչությունը, որ առաջին անգամ է Նախիջևանում տեղի ունենում։ Ամսի 12—16-ի նիստերում նա քննում էր աւաղակապետ Նախի խմբի անդամ Օրդուբադի կալանաւորված, պարսկահայտակ Մուսա աւաղակի գործը։ Գատարանը, ինչպէս արդէն հաղորդված է, մասնական պատմի դաստիարակչության Մուսայի կալանաւոր միջոցով։

Թատրոնական գործը մեղանում բարձի թողի է արված։ Վաղուց է, որ ոչ մի ներկայացում չենք ունեցել և այդպիսով դպրոցների մի եկամուտի աղբիւրը ցամաքել է։ Ամսի սկզբներում մեր երկսեռ դպրոցները դաժնում թատրոնաւերներին մի քանի ժողովներ եղան՝ ներկայացման մասին խորհրդակցելու և պիեսա ընտրելու նպատակով։

Սակայն, կնոջ գերի համար մասնակցող չունենալով, ներկայացում տալու միտքը չը կարողացաւ իրագործվել։ Մնում է միայն խնդրել մեր յարգելի հեղինակներին, որ պիեսան չարադրելի, աչքի առաջ ունենալով Նախիջևանը, կանանց դերեր չը մտցնեն իրանց պիեսաներում...

Արհեստները մեղանում ոչ մի առաջնորդական քայլ չեն անում։ Արհեստաւորաց ընկերություն, ինչ տեսակի էլ որ չը լինի նա, կազմել այստեղ դժուար է, որովհետեւ մեր արհեստաւորները մտաւորապէս շատ յետ են մնացած և ներանց լուսւմ չը կան փողը ի շատէ կրթված մարդիկ, որոնք կարողանան տարածել իրանց չըջանում օգտակար խորհուրդներ արհեստաւոր դասակարգի նկատմամբ։ Միակ միջոցը, որ կարող էր մեր արհեստաւոր դասակարգի ներկայ ընկած դրութիւնը բարձրել, կիրակեայ դպրոցն է, որը, զգալիաբար, քայքայվալ է մեր մէջ...

Քաղաքի Սարմալար կոչված թուրքաբնակ թաղում, ամսի 24-ին ծագած մի կուռի մէջ, սպանված է մի պառու թրքուհի և կան մի քանի էլ վիրաւորված աղաւթներ։

Գինին այս տարի կրկնակի թանկ է։ Աշնանա-

յին հրաշալի եղանակներով յետոյ, ամսի 25-ի գիշերը, առաջին անգամ թիթիս ձիւն եկաւ, որը, սակայն, նոյն օրը հալվեց, տեղի տալով նախկին բարեխառն եղանակին։

Ս. Գ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Միջոցաւ տոնների պատճառով, «Մշակ» հետեւյ համարը կը հրատարակվի երեքշաբթի, յունվարի 9-ին։

Երէկ, յունվարի 3-ին, ստացանք Պետերբուրգից հետեւյ հեռագիրը. «Պրոֆեսոր Անդրէաս Արծրունին ընտրվել է գիտությունների Ազգութեան Ակադեմիայի անդամ»։

Վեղ հաղորդում են, որ դեկտեմբերի 31-ին կայացած թիֆլիսի քաղաքային կրթիտային ընկերության լիազօրների արտակարգ ժողովը որոշել է յատկացնել «Մուս» ընկերության նորաբաց հիւանդանոցին 500 բուրլի նպաստ։ Յանկալ էր, որ թիֆլիսի Առևտրական բանկը, որը, ինչպէս անցեալները հաղորդեցինք, մերժել է չայոց Բարեգործական ընկերության առաջարկը, գիվիդէնտից մի գուժար յատկացնել՝ օրինակ առնէր քաղաքային կրթիտային ընկերությունից և չը մոռանար, որ այս տօն օրերին բաղմաթիւ թշուառներ կարօտ են մի կտոր հացի, մի տաք անկիւնի և հաղաւթի։

«Մշակ» խմբագրությունը յայտնում է իր չնորհալուծվածները բոլոր այն անձերին, որոնք նոր տարվայ ստիկով չնորհաւորվածներ են արել հեռագիրներով և նամակներով։

Էնդէլից՝ Արիստակէս Տէր-Սարգսեան նուիրել է «Մշակ» մի օրինակը Էնդէլի նորաբաց ուսումնարանին։

Երեանից՝ Եգոր Խառազատեան նուիրել է «Մշակ» մի օրինակը Օչական գիւղի դպրոցին։

Վաճառականության և մանուֆակտուրայի կոմիտէի նախագահը հետեւյ հեռագիրն է ստացել ֆինանսների մինիստրից՝ տարիքները հաւասարացնելու մասին իր արած միջնորդութեան իբրեւ պատասխան։ «Չք խնդրած ուղղակի հաղորդակցութիւնը կը կայանայ դեկտեմբերի 31-ին։ Վճարների հաշուաւ եղանակը կը հրատարակվի «Տարիքներ ժողովածու» № 702-ի մէջ»։

Վեղ հաղորդում են, որ Կովկասի իտալական հիւպատոսը, որի մշտական բնակութեան տեղը Բաթում քաղաքն է, իտալական ֆինանսների մինիստրից հրահանգ է ստացել՝ ուղարկել խալիս Կովկասի զանազան տեղերում, գլխաւորապէս թիֆլիսի և ֆոթիայի նախնական դպրոցներում ծխախոտի նմուշներ։

Գեկտեմբերի 31-ին տեղի ունեցաւ թիֆլիսի «Մուս» ընկերության հիւանդանոցի բացումը։ Հիւանդանոցի ընդունելութիւնը սկսվել է յունվարի 2-ից։ Այդ հիւանդանոցը ունենալու է առայժմ 12 անկողին, որից 5-ը սկալաթիային, 5-ը դիֆտերիային և 2-ը ներքին հիւանդութիւնների համար։ Հիւանդանոցի պահպանութեան համար նախատեսվել են մօտ 3,000 բուրգ։

Ամսի 2-ին, երեքշաբթի, կայացաւ թիֆլիսի քաղաքային լոբիարտի բացումը։ Առաջվայ քաղաքային փոխառու կասսան վերածվել է լոբարտի։

Վաղը, յունվարի 5-ին, լրանում է «Կաբաշ» պաշտօնական լրագրի գոյութեան յիսնամեակը։ «Կաբաշ» լրագիրը հաղորդում է, որ վաղը, ժամը 11-ին, խմբագրութեան բնակարանում այդ ստիկով գոհացողական մաղթանք է կատարվելու։

Անդրկովկասի երկաթուղու վարչութիւնը ստացել է արգունի երկաթուղիների գլխաւոր վարչութիւնից 600,000 բուրլի, որը ծախված է հոկտեմբերի 28—30-ին հեղեղից աւերված հաւաքարի շինութեան վրա։

Տեղական լրագիրները հաղորդում են, որ դեկտեմբերի 27-ին, Հաղարտի վանահայր Յակոբ վարդապետ Նորատունկեանը սպանվել է անյայտ չարագործների ձեռքով վանքում։

«НОВ. ОБОЗР.» լրագիրը հաղորդում է, որ թիֆլիսի դատաւարական պալատի պրօկուրոր է նշանակվել Գիշինկիի նահանգական դատարանի նախագահ Ե. Վ. Վասիլեւի, Սիմոնի փոխարէն, որը նշանակվել է սենատոր։ Նոր պրօկուրորը համաժառարար դեռ երիտասարդ է. նա 42 տարեկան է։

Ստացանք «Տարազ» չաբաթաթիւնի այս տարվայ առաջին համարը և նրա հետ մի բաւական գեղեցիկ պատկեր, իբրեւ պրէմիա այս տարվայ բաժանորդներին, որ ներկայացնում է Արտաշէս II Հայոց թագաւորի մուտքը Հռօմ։ Պէտք է խոստովանել, որ «Տարազ» անցեալ 1895 թ-ի ընթացքում կանոնաւոր կերպով է հրատարակվել, և այդ կանոնաւորութիւնը կարող է գրաւական լինել, որ ներկայ տարվայ ընթացքում ևս նոյն կանոնաւորութեամբ կը հրատարակվի։ Բացի դրանից անցեալ տարվայ վերջում «Տարազ» տուեց մի շարք պատկերներ, որոնք այս կամ այն կերպով կապ ունէին հայոց հարցի հետ։

«Карс» լրագիրը հաղորդում է, որ Երեանի նահանգապետի այժմ թափուր պաշտօնը յանձնվում է Տէրակի չըջանի գլխաւորի նախկին օգնական Գէնէրալ-մայոր Ն. Դէպէլեվին։

Նիֆեգորդեան ցուցահանդիսին մասնակցել ցանկացողները կարող են դիմել Կովկասեան Գլխաւորապետական ընկերութեան, որը նրանց համար տեղ կը տայ այն տարածութիւնից, որը յատկացրած է ընկերութեան համար։

Բաթումի և թիֆլիսի մէջ եղած երկաթուղային հաղորդակցութիւնը, որ ահա մի քանի ամիս է ընդհատվել էր վերջին հեղեղներից առաջացած աւերումների պատճառով՝ դեկտեմբերի 31-ից սկսած վերականգնել է, և գնացքները այժմ սկսել են երթեկեղն։

ԱՐԿԱՆԱԽԻՋԵՆ մեղ գրում են. «Գեկտեմբերի սկզբներին, թիֆլիսից Արդուին էր եկել դերասան Պարսի-Սարգսեան, որը այնպիսի ներկայացում տալուց յետոյ եկաւ Արդանուշ, երկու արդուինի թատերասերների հետ։ Այստեղի մեր թատերասերներն էլ նրանց հետ միանալով՝ մի ներկայացում տուին ուսումնարանի դաշինքում, որից ստացված 22 բուրլի զուտ արդիւնքը յատկացվեց հայ-կաթողիկոսի դպրոցի դաստիարակին։ Տեղերի գները շատ է ժան էին նշանակված, որպէս զի մուտքը ժողովրդի բոլոր դասակարգերին մատչելի լինի, և իրօք, դաշինքը լի էր երկու սեռի հասարակութեամբ։ Ուրախալի երեկոյթ է, որ կանաչ ևս սկսած են մասնակցել մեր հասարակական գործերին և իրանց հոգածութիւնը տարածում են թէ եկեղեցու և թէ ուսումնարանի վրա»։

ՇԻՄԱԿ գաւառի Գլխաւորապետ գիւղից մեղ գրում են հետեւյալը. «Մասնական ուրախութեամբ յայտնում ենք հայ հասարակութեան, որ Շիրակի գիւղական ուսուցիչները կազմել են մի խումբ՝ գիւղերում ներկայացում տալու, կատարութեան թողութեամբ։ Թէ ինչ բարեբար ազդեցութիւն, ինչ համակրանք են գտնում գիւղացիների մէջ ներկայացումները՝ այդ մասին յետոյ երկարօրէն կը գրենք։ Այս խումբը արդէն «Սամէ» ողբերգութիւնը և «Վերթ-կերթ» կատակերգութիւնը տուել է Համալսարանական թիքից գիւղերում։ Զուտ արդիւնք մնաց Համալսարանական 25, և թիքիցում 20 բուրլի։ Արդիւնքը, որտեղ և խումբը ներկայացում տայ, յատկացրված է դպրոցին»։

ՎԱՂԱՐԴՈՒՄՍԻՑ մեղ հաղորդում են. «Կիրակի, դեկտեմբերի 24-ին, Վաղարշապատի երիտասարդութիւնը ս. Աստուածածնի եկեղեցում կատարեց հոգեհանգիստ ի յիշատակ անմոռանալի մեծ հրապարակախօս Գրիգոր Արծրունուն։ Հոգեհանգիստին ներկայ էին բոլոր քահանաները, ուսուցչական խումբը՝ իրանց աշակերտուհիներ և աշակերտների հետ, ինչպէս նաև ժողովրդի խումբ բաղմաթիւն։ Հոգեհանգիստի

ժամանակ մի դամբանական խօսեց Գ. Աղա-դատեանց, ցոյց տալով Գրիգոր Արծրունու նշանակութիւնը, որպէս հրապարակախօսի»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՎԵՐՁԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՆՆԵՐ

«Revue D'Orient» լրագրին հաղորդում են, որ սուլթանը նորերս ուղարկեց հայ-կաթողիկոսի պատրիարք Աղաբեանին 2,000 թիւրքաց լիւա, որպէս նպատակ այն հայ-կաթողիկոսներին, որոնք վնասվել են փոքր-Սիւայում նորերս տեղի ունեցած խառնակութիւնների պատճառով։

Ռուսաց հեռագրական գործակալութիւնը հեռագրում է Կ. Պօլսից դեկտեմբերի 24-ից հետեւյ տեղեկութիւնները Զէյթունի ապստամբութեան մասին։

«Կեսպանական թարգմանները երէկ խորհրդակցեցին արտաքին գործերի մինիստր Ռէվ-ֆիգ-փաշայի հետ գեոպանների միջամտութեան մանրամասնութիւնների մասին Զէյթունի ապստամբների անձնատուր լինելու հարցի վերաբերմամբ։ Մինիստրը յայտնեց գեոպաններին, որ Բ. Դուռը ընդունում է մեծ պետութիւնների միջամտութիւնը Զէյթունի ապստամբութիւնը զբաղեցնելու մասին։ Թշնամական գործողութիւնները առ այժմ դադարեցրած են։

«Լուրերին նայելով, ամէրիկական Արէյսթը «Marblehead» Մէրսինի մօտ մարդ է իջեցրել։ Մէրսինը մի նաւահանգիստ է Զէյթունի մօտ»։

Լօրդ Բոլբերիի հայոց հարցի առիթով գրած վերջին նամակի մասին, «Daily News» լրագիրը հետեւեալն և ասում.

«Կարելի է, որ ազատամիտ կուսակցութեան մի քանի նշանաւոր ներկայացուցիչներ չը պաշտպանեն Բոլբերիի դիտաւորութիւնը հայոց հարցը պարաւանստում յարուցանելու մասին։ Թող նրանք այդպէս էլ յայտնեն, եթէ ցանկանում են։ Միւս կողմից կը գտնվեն ազաւոր պահպանութեան, որոնք համաձայն են լօրդ Բոլբերիի հետ, հաշուով դրանց մէջ եկեղեցու բազմաթիւ բարձր ներկայացուցիչներին, կրօնական և քաղաքական օրթօդօքսութեան (ուղղափառութեան) անհերքելի։ Եթէ Կաղաւթուր աւելի երկտատարը լինէր, նա կը մերկայանէր սուլթանի արարքը ամբօնից և կը պահանջէր կառավարութիւնից, որ նա կատարի իր պարտաւորութիւնը։ Եթէ այդ անի այժմ Լօրդ Բոլբերին՝ մինիստրինը ստիպված կը լինեն նրան պատասխանել, և մենք, դռնէ, մի հասկացողութիւն կը կազմենք այն մասին, թէ ինչպէս է կայանում Լօրդ Սօլսբի-րի քաղաքականութիւնը»։

«New-York-Herald» լրագիրը հաղորդում է, որպէս թէ տեղեկալ աղբիւրներից, որ Միացեալ Նահանգները վճռել են դիմել ոյժի, որ հարկաւոր թիւրքային կատարել իրանց պահանջները՝ խառնակութիւնների ժամանակ վնասված ամերիկացիների վարձատրութեան և նրանց աղաքայ ապահովութեան համար երաշխաւորութիւն ձեռք բերելու մասին։ Այս նպատակով, եթէ հարկաւոր լինի, պատերազմական դրութեան մէջ կը գրվեն Միացեալ Նահանգների բոլոր ծովային ոյժերը։ Նպալաւծվում է մի մեծ ծովային ցոյց. յայտնում են, որ հիւսիսային-առլանտեան նաւատորմը պարտաւորվում է ամբողջովին ուղեւորվել Միջերկրական ծովը։ Հաստատւում են նոյնպէս, որ եւրօպական պետութիւնները խոստացել են չէզոք դիրք բռնել։ Ռուսաստանը ունի դիտաւորութիւն օգնել Միացեալ Նահանգներին այն դէպքում, եթէ մի ուրիշ որ և է պետութիւն միջամտի (?)։ Ստատսեկլիտար Օլենչ կարողացաւ համադրել պետութիւնները, որ Ամերիկան չէ ձգտում նոր հողեր գրաւելու, այլ միայն ուզում է ստանալ թիւրքայից իր պահանջած բաւարարութիւնը։ Ծովային Բէյս կուղեւորի, երկի, Միջերկրական ծովը՝ հէնց որ նրա նաւերի հետ կը միանան «Indiana» և «Cincinnati» նաւերը։ Սիւական նաւատորմը, նայնպէս և հաւանօրէն հարաւատաւանեան նաւատորմը, կը միանալին Զմիւռնիայում։ Ծովային ցոյց սկսելուց առաջ նա կը դիմէ թիւրքային և պաշտօնապէս կը պահանջէ բաւարարութիւն։ Կը պահանջեն, երկի, 21/2 միլիօն ֆր. վարձատրութիւն միսիօնարների կրած վնասների համար։

Ռուսաց հեռագրական գործակալությունը հեռագրում է դեկտեմբերի 25-ից. «Արտաքին գործերի մինիստրը հաղորդեց դեսպաններին, որ գործակալի գեներալ-լեյտենանտ և նախագահ պետ Արզումանյանը հանձնարված են առաջ տանելու բանակցությունները դեկտեմբերի 25-ից. «Արտաքին գործերի մինիստրը լինելու մասին, հրապարակական պատերազմների միջոցով:

«Զմիռնիայի վերաբերյալ ծովային զենքի զորքում բացվել է դառաղություն տեղական քրիստոնեացի ազգայնականության դեմ: Զմիռնիայի վարչ. ֆեմալի-կայանի իր ժամանակին ձեռք առած միջոցների չնորոգված վատնումը անցել է:

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ի Ա

Ինչպես յայտնի է՝ Ֆրանսիայի նոր, արմատական մինիստրությունը կազմավորված մեջ չը մտած չանառն, արտաքին գործերի մինիստրը նախկին կաբինետի մեջ: Հանձնարար լինելով նախկին մինիստրության անհիշյալ տաղանդավոր անդամը, նոր մինիստր-հաղորդակ էլ են Բուրբուանյան յանդի-մանակց չափերի կողմից, որ չը կարողացաւ պահել պաշտօնում ազդեցիկ մի ընդունակ գործիչ, սակայն, ինչպես երևում է վերջին տեղեկություններից՝ Հանձնարար ինչպե՛ս չը կամեցաւ պահել արտաքին գործերի մինիստրի պարտքերը:

Ֆրանսիայի այժմեան զարգացման վրա յե-նակեալ Ռուսաստանի հետ ունեցած դաշնակցու-թիւնն է. ուստի, երբ կազմվեց զուտ արմատա-կան մինիստրություն, շատերը երկիւղ էին կրում որ մի գուցէ Ռուսաստանը անհամակրականութեամբ և անպատասխանութեամբ վերաբերվի դեպի այդ մի-նիստրությունը: Հանձնարար, իբրեւ նորը դիւլո-մատ, կամեցաւ պահպանել իր հեղինակությունը արագապ չափաւոր կարգի մի համար և առ այժմ բարձր համարեց մինիստրի գործունեությունը փոխանակել հրապարակախոսության հետ:

Ֆրանսիական «Revue de Paris» հանդիսի դեկ-տեմբերի համարում տպվեց մի յոդուած En Orient (Արեւելքում) վերնագրով, որը Ֆրանսիական մա-մուլը միանգամից վերադարձւեց Հանձնարարին:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍՈՒՄԱՆԻՑ

Թ ա ռ ի զ, դեկտեմբերի 20-ին

Դեկտեմբերի 17-ին թարգմտելու կանանց բարե-գործական նորահաստատ ընկերությունը, Արա-մեան ուսումնարանի թատրոնական դահլիճում, տուեց մի ներկայացում, մասնակցութեամբ Ա-դայանի և սերունդների: Թարգմտելու լինելով «Աւա-զակներից», Գուրգանի «Սև հողերից» կտոր-ներ և «Ընտանեկան փոխորդի»: Ներկայացումը առհասարակ շատ անաշուղ էր: «Ընտանեկան փո-խորդի»-ը աշխարհի ստան էր, որ փոխորդից առաջ տիրող մեծերային դրությունը շատ նման էր:

Գիֆտերիւր, կարմուշի, ծաղիկի և բլկացաւ մանուկների կտորում են անում թարգմտելու: Զոհերի թիւը մեծ է: Արամեան ուսումնարանից 3 աշակերտ մեծան, առաւել շատ մեծունում են 1—6 տարեկան երեխաներ:

Բերդաթաղի հոգաբարձությունը մինչև այժմ էլ գոյություն չունի, հոգաբարձու չը կայ, ասում են, թէ այս օրերս ընդհանուր ժողով է գումար-վելու նոր ընտրություն համար:

ՄՇԱԿԻ՝ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԽՈՒՄԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԵՑ

10-րդ օր, 31 դեկտեմբերի: Տրամադասի դե-պանը հասցայում լիազորություն ունի տեղեկու-թիւններ հաղորդել բերլինում և Պարիզում այն մասին, թէ ինչպիսի հայեացք ունեն գերմանա-նական և ֆրանսիական կառավարությունները Տրամադասը չեղարացնելու վերաբերությունը մի կողմից և հաղորդելու մյուսի մասին: Վերջ-ին պահանջում է ապահովություն Տրամադասի օգտին իրենց առաջադրված լինելու ներս մասնե-լուն դէմ:

ՄԱՍՍՈՎԱ, 31 դեկտեմբերի: Ծանցները նորագույն յարակուսում Մակալէի վրա, բայց նորից յետ մղվեցան:

ԲԵՐԼԻՆ, 1 յունվարի: Գերմանական սինդիկա-տը ստորագրեց 15 միլիոն ֆլորա ամերիկական փոխառություն համար:

10-րդ օր, 1 յունվարի: Հաւատարմութեամբ են, որ անգլիական մինիստրների մեծամասնութիւնը այն հայեացքն յայտնեց խորհրդում, որ Անգլիան պէտք է հրաժարի եռասկեսանոց դաշնակցու-թեան հետ որ և է համեղախառնութիւն ունենալուց: Զեմբերլինի, իբր նա դուրս եկաւ փողոց խոր-հրդից ողջունելու համակրական ցուցերով: Ռեյխի իշխանը գնացել էր կոնցիստանտնու-պոլիս խորհրդակցութեան:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, յունվարի 1-ին տեղի ունեցաւ Բարձրագոյն եւրո զմեռնային պալատից դէպի մայր եկեղեցին: Պատարագին ներկայ էին թա-գաւոր կայսրը, թագուհի կայսրուհի Ալեքսանդ-րա Ֆեոդորովնան, մեծ իշխանուհիներ և իշխան-ներ: Պատարագից յետոյ Նոյնի Մեծութիւննե-րին շորհաւորութիւններ մատուցելու եկեղեցում Ս. Սինոդի անդամները, օտար դասանութիւնների եպիսկոպոսները, դիպլոմատական կորպուսի պաշտօնականները: Ժամը 1-ից յետոյ մայրաքի-ղեան դահլիճում թագուհի Ալեքսանդրա Ֆեոդո-րովնային շորհաւորութիւններ մատուցելու պալա-տական և քաղաքացի տիկինները: Այնուհետեւ Նոյնի Մեծութիւնները շորհաւորութիւններ ըն-դունեցին կայսերական շքամբից, պալատական և բարձր քաղաքացիական պաշտօնականներից:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 1 յունվարի: Ֆրանսիական մի-նիստրին արված է հետեւալ ուղարկել. «Համաձայն ձեր առաջարկութեան, որ ընդունել էր առանձին մասնավորութեամբ օգտուէտ համարելով մեծանցե-լ այն ֆոնդը, որով պէտք է ապահովվեն պետական իրավաբանները՝ հրամայում ենք յանձնել այդ ֆոնդին պետական գանձարանի ոսկուց 50 միլի-ոն ռուբլի ընդունված արժէքով:

Մեծ իշխան Միխայիլ Նիկոլայիվիչը ներկայ 1896 թուի պետական խորհրդի նախագահ է հաստատված:

10-րդ օր, 1 յունվարի: Այստեղ հասաւ Բելգիա-կան թագաւորը:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, Սինոդի արտաքին գործերի յանձ-նաժողովը այն կարծիքը յայտնեց, որ պէտք է կոնգրեսը ձիւտ կերպով պաշտպանի Մոնթե-սկլերոնը և նշանակի մի իրկորդական յանձ-նաժողով, որ մշակի այս մարտը մի որոշում:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 2 յունվարի: Առաջին ներքին փոխառութեան տիրաժի ժամանակ գլխավոր գումարները տարել են հետեւալ տոմսերը.

ՊԱՆԻՐԻ, 3 յունվարի: Այստեղ մեծ տպաւո-րութիւն գործեցին այն հեռագիրները, թէ ռուս և գերմանական մամուլը հաւանում է այն գոր-ծողութիւններին, որոնց ֆրանսիան, ուրիշ պե-տութիւններին աջակցութեամբ, պիտի ձեռնար-կէ՝ Եգիպտոսը անգլիական գրաւումից մաքրելու համար:

№ սերիայի	Տոմսերի №	Գումարը	№ սերիայի	Տոմսերի №	Գու- մարը
823	30	200.000	293	2	
3.412	8	75.000	1.397	36	»
11.159	20	40.000	4.076	35	
13.929	45	25.000	8.944	38	
2.076	42	10.000	416	26	»
6.301	11	10.000	11.349	30	
6.855	4	10.000	4.905	28	
18.023	3		5.133	38	»
9.916	28		10.687	29	
14.501	31		12.801	43	
4.561	9		18.303	37	»
12.468	10		8.024	9	
18.629	38		7.552	23	
18.366	48		8.650	50	
18.674	2		6.803	3	
10.859	7		10.904	19	
4.621	36		2.208	41	
4.504	6		17.787	27	
9.599	46		15.040	23	
15.371	49		3.950	33	

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Յունվարի 2-ին

1 օր 10 փոխար արժէ . . .	94 ր. 15 փ.
Բերլինի վրա 100 մարկ . . .	45 » 90 »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ . . .	37 » 27 1/2 »
Ռալի . . . արժէ . . .	7 » 50 »
Մաքսային կուպոններ . . .	149 » 50 »
Բորսային դիվիդենդ . . .	6 1/2 7 1/2 %
4 1/2 % պետական բնուտա	97 » 75 »
Երբեք 5 1/2 % առաջին փոխառութիւն . . .	280 » 50 »
— — — երկրորդ . . .	243 » 50 »
5 1/2 % գրաւ. թղթ. աշխ. կալ. բանկի . . .	209 » 75 »
5 1/2 % պետական երկաթուղ. բնուտա . . .	100 » — »
4 1/2 % ներքին փոխառութեան . . .	97 1/2 » — »
4 1/2 % օգրաւ. թղթ. աշխ. կալ. բանկի . . .	100 » — »
Աշխ. կալ. Պետ. բանկի խաղաղութիւն . . .	100 » — »
4 1/2 % վկայակ. դիւլ. հող. բանկի . . .	100 » — »
Փոխ. կրեդիտ. բանկի. մասաւ . . .	152 » — »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ . . .	100 » 75 »
Երկաթուղիներ օրիգինարները . . .	100 » 25 »
Մոսկովայի քաղաք. օրիգինարներ . . .	100 » — »
Օղէտայի . . .	100 » — »
Թիֆլիսի . . .	98 » — »

Խաղաղութիւն ԱՆԻՔՍԱՆԻՐ ԲԱՆԻՔ ԱՐ
Հրատարակելէ ԱՆԻՔՍԱՆ ԱՐԴՈՒՆԻՒՄ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Открыта подписка на 1896 годъ на газету

„КАСПІЙ“

(XVI годъ изданія)

Въ 1896 году „Каспій“ будетъ выходить въ Баку ежедневно, кромѣ дней послѣ-праздничныхъ, по прежней программѣ газеты литературной, общественной и политической, съ обширнымъ нефтянымъ отдѣломъ.

Подписная цѣна:

Съ доставкой: на 12 мѣс.—7 р., на 11 мѣс.—6 р. 50 коп., на 10 мѣс.—6 р., на 9 мѣс.—5 р. 50 коп., на 8 мѣс.—5 р., на 7 мѣс.—4 р. 50 к., на 6 мѣс.—4 р., на 5 мѣс.—3 р. 50 к., на 4 мѣс.—3 р., на 3 мѣс.—2 р. 50 к., на 2 мѣс.—2 р. и на 1 мѣс.—1 р.
Съ пересылкой: на 12 мѣс.—8 р. 50 к., на 11 мѣс.—7 р. 50 к., на 10 мѣс.—7 р. на 9 мѣс.—6 р. 50 к., на 8 мѣс.—6 р., на 7 мѣс.—5 р. 50 к., на 6 мѣс.—5 р., на 5 мѣс.—4 р. 50 к., на 4 мѣс.—4 р., на 3 мѣс.—3 р., на 2 мѣс.—2 р. 50 к., и на 1 мѣс. 1 р. 50 к.

За границу: на годъ 13 руб. на 1/2 года 7 руб.

Допускается разсрочка платежа подписныхъ денегъ на слѣдующихъ условіяхъ: при подпискѣ вносятся не менѣе 3 руб. городскими и 4 руб. 50 коп. иногородними подписчиками; затѣмъ 15 февраля—2 р. и 15 марта—2 руб.

Иногородніе адресуютъ свои требованія: въ Баку, въ редакцію газеты „Каспій“. Подписка принимается: въ Баку—въ конторѣ газеты, Армянская улица, домъ Красильни-кова; въ Тифлисѣ—въ «Центральной книжной торговлѣ»; въ Кутаисѣ—при книжномъ магазинѣ братьевъ Чиладзе, противъ собора, на Тифлисской ул., собственный домъ; въ Батумѣ—при книж-но-газетномъ агентствѣ М. Николадзе; въ Елисаветполѣ—у Г. А. Альтгаузена, при его торго-вѣ аптекарскими товарами; въ Москвѣ—въ конторѣ Метцль; въ Н.-Новгородѣ—въ Рождествен-скомъ газетномъ кіоскѣ, и во всѣхъ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ столицъ и провинціи.

1895 թ. նոյեմբերի 10-ից ստացվել է ՊԱՍՏԵՐՈՐԻ ՄԻՍԵՏԵՐՈՎ պատրաստած

ԲՐՈՒՍԱՅԻ ԲՕԺՕԺԻ ՍՊԵՏԱԿ ՏԵՍԱԿԻ ՍԵՐՄԸ

որ արդէն անցեալ տարիներից յայտնի է կողմատու՝ և Պարսկաստանում իր յատկու-թիւններով, և առաւ առաւ բերքով, յէԿՈՆՍՏԱՆԻՒՄ՝ Ֆիլիսթի:

Յանկացողները կարող են պահանջել Թիֆլիսի Շերամապահութեան կայարանում՝ քննելուց յետոյ:

Գնել ջանկացողները կարող են դիմել՝ ԲԱՌՈՒՄ, ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱՐՈՒՄ, ԵԶԷ. ՄՆԱՅԱԿԱՆ-ՆԵՍՆԵՐԻՆԻՆ, իսկ ՆՈՒԻԻՒՄ Այս Մուսայի Մահմադովին:

Այս հասցեով. Брат. МНАЦАКАНЯНЦЪ, БАТУМЪ կամ ТИФЛИСЪ կամ БАКУ.
(№ 138) (Ե. չ.) 11—24

Բ Ե Ռ Տ Է Տ Ե Ր Ը Ն Կ.

ՊԱՍՏԵՐՈՐԻ ՄԻՍԵՏԵՐՈՎ ՊԱՏՐԱՍԿԱԾ ԲՕԺՕԺԻ ՍԵՐՄԸ

Բաղադրի սպիտակ բոժոժից, Սարդինիայի և Ֆրանսիական դեղին բոժոժից: Առհարական տունը, որ գոյություն ունի 1868 թ-ից՝ պատիւ ունի յայտնելու չեղանապահնե-րին և ջանկացողներին, որ պայմանի և գնի մասին պէտք է դիմել ԲԱՌՈՒՄ կըր. ՄՆԱՅԱԿԱՆ Ե ԱՆԿ-ն և ԻՐԻՆ հետեւալ հասցեով. —

БАТУМЪ, Бр. Мнацакянцъ. (№ 1) (Ե.) 2—8

Գ Ո Ր Ծ Ս Ր Ա Ն

Գ. ԵՐ Վ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆՆԵՐԻ

Տեղադրել Բաղի, Ալեքսանդրովսկայա լինիա № 106—107—108

ՄՈՍԿՎԱՅԻՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ՄԵՏԱԲՈՒՄ ԱՊՐԱՆԲԵՐԻ

Սազա և ծաղկաւոր մանուր, պլիւշ, լինա-դոտիկ, ձախաւանդ, գլխի աղ-լուս, բարձի երես, պլիւշի գորգ, ֆուլիար, բուրս, լուսարկի և այլն:

ՊԱՆԵՍ ԹԻՖԼԻՍԻՒՄ. Գանձակայա, № 31, Գ. Մարգարեանի մօտ:
(№ 79) 8—10

ԿՐԱԿԻ ԴԷՄ ՓՈՒԱԴԱՐՁ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ապահովագրում է ամեն տեսակ շինութիւններ Թիֆլիս քաղաքի մէջ

ՏԵԼԷՖՈՆ № 288

Վարչութիւնը գտնվում է քաղաքային տանը, երևանեան հրապարակի վրա, և բաց է առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2 1/2-ը կէս օրից յետոյ:

Մուտքը վճելով միջոցաւ փողոցից, քաղաքային դուռայի պողէզով:
(№ 90) (Տ.) 18—20

Հ Ա Յ Գ Ո Ր Ծ Ի Զ Ն Ե Ր Ի Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ն Ե Ր Ը

Լուսանկար Տէր-Վանդանի մօտ վաճառվում են հետեւալ հայ գործիչների պատկերները՝

Հոգեբանականներ.—Հինգերորդ դարու գործիչներից՝ ՍԱՀԱԿԻ և ՄԵՍՐՈՊԻ: Ժամանակակիցնե-րից՝ ՆԵՐՍԷՍ Վ, ԳԵՈՐԳ IV, ՄԱԿԱՐ և ՄԿԱՏԻԶ կաթողիկոսները, ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱԼԵԱՔԱՆԵՆԻ (կա թողկուս Կիլիկիայի), ՄԱՏԻՔԻՍ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԻԶՄԻՐԼԵՆԻ, ԱՐԻՍԱԿԷՍ ԱՐԲԵՊԻՍԱԿՈՓՈՍ ՍԵՐԱՍ-ԿԵԱՆԻ, ԽՈՐԷՆ ՆԱՐԷԷՅԻ և ուրիշ արժանաւոր հոգեբանականներ:

Նոյն տեղը վաճառվում են.—ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԻՐՈՒՆԻ, ՐԱՖԵԻ, ՌԱՖԵՍԵՆ, ՊԱՏԱՆԻ, ՆԵՐՍԵՆԻ, ՍԵՐԱՔԱՆԵՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ, Գ. ՊԱՐՆԵԱՆԻ, Պ. ԱՐԱՄԵԱՆԻ (բոլոր դերերում նկարված), ԽՄԵԱԳԻՐՆԵՐԻ, կենդանի ԳՐՈՂՆԵՐԻ, նշանաւոր հայ ԿԱՆԱՆՑ՝ Ս. ՏԻՍԱԲԻ, ՄԱՐԻԱՄ ՄԵԼԻԻ-ԱՎԱՍԱՆԻ-ԱՐՄԻՐՈՒՆԻ, «ՄԵԱԿԻ» ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԻ յօդուհանական աղբուր, նմանապէս ուրիշ զանազան գործիչների լուսանկարները:

Վերջինս պատկերները արժեն մեծագիւր 3 ռուբլի, ՄԻԶԱԿ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ 1 ռուբլի, ԿԱ-ՐԵՆԵՍՏԻՆ, կոչված պատկերները՝ 40 կոպէկ, ՎԻԶՆԻՍ կոչված պատկերները՝ 20 կոպէկ:

Հայտնի՝ ТИФЛИСЪ. Фотография Теръ-Гевондянца (На Михайловск. мосту). Ժամանակահա-ժախը գնողի վրա է:

(№ 117) 7—10